

SÖRMLANDS
MUSEUM

MINNS DU?

skolan

2007

Box 314
611 26 Nyköping
Tel 0155 24 57 00
Fax 0155 28 55 42

Bokning 0155-24 57 02
E-post info.museet@dll.se
www.sormlandsmuseum.se

Innehåll

skolbänk
svarta tavlan
kulram
griffeltavla och kriter
"hartass"
bläckhorn
2 st bläckpennor
skolklocka
burk med skollim
5 st skolplanscher i original
13 st skolplanscher (fram- och baksida)
12 st skolfoton
10 st upptecknade skolminnen

CD:

Nu ska vi sjunga
Älskade barnpsalmer

Böcker och tidskrifter:

Arbetsuppgifter för folkskolan. Rättskrivning 3:e och 4:e skolåren. Gunnar Linegård. J.A. Lindblads förlag. Uppsala 1952

Barnbiblioteket SAGA nr 64. Baron Münchausens underbara äventyr. Svensk läraretidnings förlag. Stockholm 1931

Barnbiblioteket SAGA nr 98. Det gyllene skinnets. Svensk läraretidnings förlag. Stockholm 1924

Hem och hembygd 1. Sörgården. Anna Maria Roos. Albert Bonniers förlag. Stockholm 1967 (Första upplag utgavs 1913)

Hem och hembygd 2. I Önnemo. Anna Maria Roos. Albert Bonniers förlag. Stockholm 1968 (Första upplag utgavs 1913)

Historisk läsning i urval för skolan 5. Sven Wikberg. C.E. Fritzes bokförlags. Stockholm 1937

Luthers lilla katekes. Gleerups förlag. Lund 1929

Lärobok i världshistoria för folkskolan 1:3. Carl Grimberg. P.A. Norstedt och Söners Förlag. Stockholm 1930

Läsebok för folkskolan avd 1 och 2. P.A. Norstedt och Söners Förlag. Stockholm 1926

Naturkunnighet för folkskolan A:1. Helga Cederborg och Axel Carlson. Skolornas läroboksförlag. Stockholm 1924

Nu ska vi sjunga. Almqvist & Wiksell. Stockholm 1943

Räknebok för folkskolan 1. L.T. Larsson och N. Lundahl. P.A. Norstedt och Söners Förlag. Stockholm 1919

5 nr av Lyckoslanten

Kopior av skolplanscher:

Björn, Nils Tirén, 1919

Älg, Nils Tirén, 1918

Ekorre

Åkersork

Get, Ernst Küsel, 1920-tal

Hösten, Nils Asplund, 1935

Gullvivor i björkbacken, K Frykstrand, 1930-tal

Äppelträd i blom

Hund, Ernst Küsel, 1939

Katt, Ernst Küsel, 1927

Häst, Ernst Küsel, 1920-tal

Ko, Ernst Küsel, 1922

Höns, Ernst Küsel, 1920-tal

Svin, Ernst Küsel, 1927

Plommon, Henriette Sjöberg

Gulärter, Henriette Sjöberg

Råtta, Nils Tirén, 1932

Mård, Nils Tirén, 1927

Åkersenap, Henriette Sjöberg

Sockerbeta, Henriette Sjöberg

Svalor, Nils Tirén, 1932

Padda, yngel och snok

Tranor, Nils Tirén, 1928

Varg, Nils Tirén, 1924

Utter, Nils Tirén, 1927

Järv, Nils Tirén, 1926

Skolan

Få saker sätter så djupa spår hos människor som tiden i skolan. Börja prata om skoltiden och nästan alla har en historia att berätta - ett minne. Det kan vara ljusa eller mörka minnen men de har etsats in under den tid då vi är som mest formbara.

1842 kom folkskolestadgan som slog fast att alla svenska barn skulle gå i skolan. Folkskolan var gratis men de föräldrar som ville och hade råd kunde istället låta sina barn gå i privatskola eller få hemundervisning. Skolan var till en början fyraårig men från och med 1880-talet blev skolan istället sexårig. 1936 lades ytterligare ett år till. Skolveckan sträckte sig från måndag till och med lördag.

Skoltiden kunde vara en tuff tid med stränga och inte alltid rättvisa lärare. Om en elev inte uppförde sig kunde straffet bli en stund i skamvrån, kvarsittning eller en örfil. Agan var tillåten i folkskolan ända fram till 1958.

Vägen till och från skolan kunde vara lång och eleverna fick starta tidigt på morgonen för att hinna i tid. Om det regnade eller snöade spelade ingen roll, men om det blev kallare än 25 grader minus fick de stanna hemma. Regniga dagar satt lukten av våt ylle kvar i kapprummet hela dagen.

Kapprummet var också den plats där man åt den medhavda matsäcken om vädret inte tillät att man satt ute. Vid frukostrasten blev det ofta tydligt vilka barn som kom från en välbärgad familj och vilka som kom från en familj som hade det sämre ställt. Det var stor skillnad på vad som fanns i matsäcken, om smörgåsarna hade pålägg eller inte. Från och med mitten av 1950-talet fick alla skolbarn gratis mat i skolan.

Något som många minns med glädje är skolplanscherna. I en tid som inte alls var lika bildrik som den tid vi nu lever i, var skolplanscherna ett uppskattat inslag. Ofta förvarades de i ett förråd i anslutning till klassrummet eller på vinden och de togs bara fram vid särskilda tillfällen. Många gånger var de en belöning när klassen hade uppfört sig ovanligt bra.

Skoldagen inleddes oftast med att klassen gemensamt sjöng "Din klara sol går åter opp" eller någon annan psalm. Att lära sig psalmverser utantill var en ständigt återkommande läxa som inte uppskattades av alla. 1919 infördes en ny läroplan där kristendomsundervisningen skars ner betydligt. Men ämnet kristendom fortsatte att vara ett viktigt ämne på schemat ända fram till 1962 då en ny grundskola infördes.

Folkskolans läsebok gavs ut första gången 1868 och under femtio års tid användes den i nästan alla landets skolor. Ännu på 1950-talet användes den i många skolor, då främst som brevidläsningsbok. Den bestod av en samling berättelser och innehöll förhållandevis mycket bilder. Även Anna Maria Roos böcker om Sörgården och Önnemo var populära i skolorna. Från att de gavs ut 1913 och trettio år framåt användes de i de flesta skolor. I böckerna beskrevs den idylliska tillvaron på landet, samtidigt som en stor del av Sveriges befolkning lämnade landsbygden för städerna.

De skolminnen som finns med i utställningen är hämtade från insamlingsprojektet LIV och återfinns i sin helhet i Sörmlands museums arkiv. Skolminnena är så trogna originalet som möjligt men stavfel och liknande är ändrade för att underlätta läsningen.

Skolminne

När det blev dags att börja skolan fick man gå 2 km både morgon och eftermiddag. Vi hade ju sällskap så det gick bra. På sommaren kunde man cykla och på vintern åkte man skidor eller spark. Mina första skidor gjorde pappa själv. De var gröna med runda nosar.

Småskolan, som det hette då, var första och andra klass. Den låg på ena sidan av Råby kyrka. Klassrummet låg på andra våningen och under bodde lärarinnan som hette fröken Pettersson. Storskolan låg på andra sidan kyrkan och där fanns tredje och fjärde klass i ett klassrum och femte och sjätte klass i ett annat. Så småningom blev det sjunde klass också. I tredje och fjärde klass hade vi en lärarinna, som hette fru Eriksson och i femte och sjätte klass hade vi kantor G Andersson. I sjunde klass hette läraren J Granqvist.

Vad jag minns var det både bra och roligt i skolan. Man hade väldig respekt för lärarna och tordes inte ifrågasätta saker och ting som nu för tiden. Det är väl både på gott och ont. Skolmat fanns inte på den tiden, man fick ha smörgås och mjölk, saft eller choklad med sig.

Anna-Lisa

född 1935

Skolminne

Jag minns så väl när jag skulle skrivas in i skolan. Mor var med. Man kände sig väldigt främmande bland alla barn. Där var ju många barn som gick. Det var många klasser och flera lärare bl a magister Näslund, vår frökens man, fröken Andersson och kantor Holmberg.

Man var väldigt blyg minns jag, åtminstone i början. Men fru Näslund var ju så snäll så det var inga problem. Jag tyckte det var ganska roligt att gå där, särskilt när vi skulle lägga ord. Vi hade en bokstavslåda, som en väska som gick att fälla ihop. Där var olika fack, som bokstäverna låg i. Vi skulle sätta ihop ord och det tyckte jag var roligt. På morgonen när man hade sjungit en psalm, skulle vi ta upp bokstavsväskorna och "titta om tuppen hade värpt" sa fröken. Då hade hon lagt dit kola eller en liten chokladkaka. Vi tyckte det var spännande.

Birgit

född 1924

Skolminne

Mitt första barnminne var den dag då mamma skrev in mig i skolan i Sofieborg. Hon höll mig i handen och lärarinnan, Signe Svansson, kom ut på gården och tog emot oss. Jag tyckte hon var en jätte i mörkblå lång kjol och ett litet förkläde med spets på. Jag var så rädd så jag kände tänderna skaka mot varann. Fröken hade en blus med hög krage och så var håret uppsatt i en knut mitt på huvudet och så var det en tjock valk runt om. Jag hade flera dagar fått läsa på när jag var född. Jag sa dag ut och dag in: "Trettonde juni nittonhundrafem, trettonde juni nittonhundrafem, trettonde juni nittonhundrafem" men när fröken fråga när jag var född hade jag glömt det i rädslan, så mamma fick säga det. De andra kunde förstås. Jag hade inte lätt för mig i skolan, men nu vet jag att jag bara var lat. Ja, allt var så tråkigt. Men jag var bäst på att sjunga. Jag började skolan när jag var sex år, för de skulle bli av med mig hemma kanske. Vi gick sex dagar i veckan och jag vet ej att vi hade en enda utflykt på alla år. Varje höst kördes ett par klädkorgar med mandelpäron upp till skolan från "fruas" trädgård och vi fick äta så mycket vi ville. Det var de godaste päron jag ätit i mitt liv.

En gång i första klass blev det ett rysligt oväder då kom lvar och hämta mig och bar hem mig. Det glömmar jag aldrig. Jag hade ett par skolkamrater från Lindesberg som var tvillingar och hette Hermann och Hermanna. Hermanna dog i barnförslamning, jag tror det var i tredje klass.

Jag var så ledsen att jag ej var fattig när jag var liten. De fattiga barnen fick byta till träskor när de kom till skolan, men jag hade så kort väg så jag hade ej hunnit bli blöt och sen hade jag bättre skor, fast de var för trånga för det mesta. När första kriget bröt ut fick de fattiga barnen havrevälling varje dag som Mor Eriksson kokade i gymnastiksalen. Jag bad till Gud att någon skulle bli sjuk, då kanske jag kunde få lite välling som blev över. Det hände någon gång och jag hade aldrig ätit så underbar välling. Och tänk de fattiga fick en hel tallrik varje dag.

Jag tyckte jämt att jag hade fulaste kläderna, så var jag tjock och fräknig. De andra hade väskor som hängde på ryggen men jag fick jämt ha en som man bar i hand, och en ful korg som det stod "Var alltid flitig" på. Aldrig fick jag någon ny griffeldosa. Men en dag kom jag att spräcka locket på min, då fick jag en ny, en med gångjärn och tre fack, ett långt för pennor och ett litet för suddgummi, vad det mellersta skulle vara till kunde ingen lura ut.

Edith

född 1905

Skolminne

Framför mig ser jag i andanom en stor, mörkröd tegelbyggnad. Det är min gamla skola, Karlskrona flickläroverk. Jag smyger mig fram till grindarna och skolgården. Där står trädet som vi fick skriva uppsats om. "Vad det gamla trädet berättade;" hette ämnet. Försiktigt öppnar jag den tunga porten och travar upp till bönsalen. En stor målning av prins Eugen hänger bakom katedern/talarstolen. Jag minns morgonbönerna som inledde varje skoldag. Under vintern kunde jag från min plats beundra soluppgångarna som starkt förhöjde stämningen. "Din klara sol går åter upp..." Men jag minns också kamraten framför mig vars svarta hår glimmade av gnetter och löss som kryllade bland hårstråna. Kamraten blev mer eller mindre isolerad men smittan spred sig ändå. Mamma kammade mig varje kväll med finkam och gnodde in huvudet med sabadillättika. En plågsam procedur.

En trappa upp låg teckningssalen med takfönster, trivsamt. Klossar, trähästar och vaser blev föremål för våra ansträngningar. På handarbetslektionen kämpade jag en hel termin med en stickad strumpa som bara blev ett skaft. Och korsstygnen fick jag ideligen sprätta upp. Så skulle det sys daglinnen av madapolam som stod för sig själv. Men så långt hann jag aldrig. Det var många kvällar jag inte kom i säng förrän framemot midnatt då jag sydde för brinnande livet på ett handarbete som skulle med på handarbetsutställningen på våren. Ville höja mitt betyg till godkänt men betyget var redan satt och lärarinnan var bortrest för sommarlovet. Det blev som vanligt BC.

I gymnastiksalen på nedre botten var det roligare. Där röt gymnastikdirektören. "Armar uppåt sträck! Knäna böj! Svikthopp, kör!" Hon var klädd i mörkblå, snäv kjol, vit herrskjorta och mörkblå slips. Hon hade en mycket maskulin utstrålning och var min idol. Det fanns något som kallades anmärkningsbok. Den skulle varje vecka tas hem och föras med föräldrarnas namnteckning. Hade man glömt den hemma eller glömt något annat sattes ett streck och fyra streck blev en anmärkning. En kamrat skämdes så över sin anmärkning att hon inte vågade gå hem utan vandrade runt till sena kvällen. Och åstadkom mycken oro. De få flickor som ville ta studenten läste en del ämnen i pojkläroverket.

Ingrid

född 1910

Skolminne

I småskolan var vi två klasser på sammanlagt 20 barn. I storskolan växlade antalet barn mellan 48 och 52 fördelade på fyra klasser och en lärarinna. Vi tyckte att lärarinnan var sträng och orättvis. Hon såg aldrig något fel på någon flicka men desto fler på pojkarna. Det var tyst och lugnt i skolorna på den tiden mot nuvarande förhållanden. Alla barn gick ju till skolan då och vägen var ofta lång. Själv hade jag ca fem km varav fyra km stig och skogsväg. De två första åren gick jag större delen ensam, senare tillsammans med min bror Harry och andra. Ibland var man ju trött redan när man kom fram till skolan och det dämpade ju intresset för bråk.

Lärarinnan i småskolan hette Karin Hellstedt och var omtyckt av oss barn. Hennes lilla lägenhet låg i samma enplanshus som skolan. Åtminstone i första klassens undervisning användes bl a griffeltavlor och kulram. Uppställda bland bänkraderna fick vi ha någon form av gymnastik. När vi blev törstiga fick vi dricka vatten ur en hink med gemensam skopa. Då visste vi inget om smittorisen. På rasterna lekte vi jämt ute, tamburen var för liten för innelekar.

Storskolan, för klasserna tre t.o.m sex, låg ca 100 m från småskolan och var en större byggnad med brutet tak. Här fanns tambur, slöjdsal för flickor och ett klassrum för fyra klasser. Pojkslöjd fanns inte. Gymnastik förekom ej och då lärarinnan ej kunde sjunga hade vi sång bara en timme i veckan. Småskolans lärarinna kom då till oss för detta ämne. För övrigt var väl undervisningen normal med två klasser i taget i varje ämnesområde. När lärarinnan ägnade sig åt t.ex. räkning för två klasser fick de övriga två klasserna rita.

På rasterna var vi ute och lekte. Sommartid förekom bl a ringlekar och något fotboll, på vintern byggande av snöfästningar, snöbollskrig och annat.

När vi gick i storskolan fick många av eleverna deltaga i skogsplantering på vårsidan. Själv var jag med och planterade på skogshyggen tillhörande Ulvsund, Uddberga och Frändesta. Femtio år senare besökte jag en del av planteringarna. Det kändes underligt att se så stora träd som man själv varit med om att plantera.

Varje år före midsommar hölls examen i skolorna med uppklädda barn och blomsterklädda skolsalar. Då var de flesta av barnens mammor med och lyssnade på förhören och sångerna. Även prästen var ofta närvarande.

Efter den egentliga folkskolan fortsatte två vintrars fortsättningsskola om sex veckor vardera. Undervisningen var här mer praktisk med bl a blankettskrivning av olika slag, ansökningar mm. Vi fick även syssla en del med samhällslära och fick veta hur många statsråd vi hade och vad statsministern hette. Något vi inte kunde frigöra oss ifrån var att lärarinnan var orättvis mot pojkarna. Det tydligaste exemplet var när vi pojkar fick skulden för att en klen ställning till en fotogenlampa var sned sedan den flyttats från småskolan till storskolan. Vi pojkar fick skulden

för att vi gjort det efter flyttningen. När ingen erkände fick vi välja på att en pojke skulle få följa med upp till lärarinnans bostad och bestraffas eller annars skulle uppförandebetyget för alla pojkar sänkas. Då vi var solidariska valde vi betygsnedsättningen, vilket gällde fortsättnings-skolans avgångsklass. Ett halvår efter det vi fått betygen framkom det, att det var kyrkliga ungdomskretsens pojkar och flickor som flyttat lampan och att det då "råkat hända något". Någon rättelse eller något beklagande fick vi aldrig.

Jag förstår att det var svårt att hålla sträng ordning på så många elever, och en gång kanske det var befogat att straffa även mig. I tredje och fjärde klass hade vi välskrivning medan lärarinnan hade en annan uppgift med första och andra klassen. Min bänkkamrat "Ville skomakare" rev sig i huvudet under skrivningen då en lus ramlade ner i skrivboken. Då lusen kröp framåt fyllde han på bläck som den fick släpa med sig. Det blev en lång krokig linje i skrivboken och jag kunde inte hålla mig för skratt. Då kom lärarinnan ner från katedern och frågade vad det var frågan om. När jag inte svarade på frågan högg hon tag i tinningshåret och lyfte mig upp i skolbänken och sedan slog hon med knogarna i tinningen. Då hade Ville lagt ihop skrivboken. Den här bestraffningen kunde jag förstå men inte den kollektiva av pojkarna, för en sak som vi inte gjort.

Under hela skoltiden gick jag till skolan, med undantag för några få dagar då skidorna användes. Det fanns ju ingen cykelväg och inte ens de som hade sådan cyklade därför att det inte var vanligt med cyklar för barn. Först när konfirmationsundervisningen började eller var över kunde en del få sin efterlängtnade cykel.

Skolvägen var inte enahanda och tråkig, ofta hände det något i naturen. Man såg ju djur av olika slag, dock såg jag aldrig någon älg, men någon gång spår. Skogsfågel var vanligare då än nu, och ibland blev man rädd när stora tjädertuppar flög upp intill stigen där man gick.

Som skolbarn var man ju beroende av vädrets växlingar särskilt när det regnade eller snöade. Det fanns ju inte gummistövlar och plastgrejor på den tiden. Många av oss var mycket våta när vi kom fram till skolan under regnvädersdagarna.

Det var ju inte enbart dystert väder när vi gick i skolan. Vi såg ju solen och hörde fåglarna, både lärkan och öster- och västergök och alla andra. Vi såg även sådd och skördearbete på åkrarna med oxar och hästar, och vi såg korna och visste att de hade stor betydelse för vår försörjning. Vi växte in i naturen och blev delaktiga i den. Men jag förstod att vi kunde känna olika. Alla barnen kom från en utpräglad landsbygd, men våra föräldrar hade olika yrkesbeteckningar. Det fanns hemmansägare, arrendatorer, torpare, skogsarbetare och friarbetare, handlare, skräddare och skomakare m fl samt en stor del s.k. "statare". Dessa var gifta och heltidsanställda lantarbetare m fl, vilka hade fri bostad och ved, viss kvantitet fri säd och mjölk, fritt potatisland m.m. samt en mycket låg lön. De var anställda på de stora herrgårdarna Rockelsta, Frändesta

och Uddberga. Jag tror inte vi barn brydde oss om våra sociala bakgrunder, men visst fanns det de som hade det svårt och gavs mindre trevliga öknamn. Barn är ju inte alltid så snälla.

Under åren 1918-1924, då jag gick den sexåriga folkskolan, fanns inga skolskjutsar, skolbespisning, slöjd för pojkar, skolresor, skoltandvård och inte fria läroböcker och skrivmateriel. Böckerna "I Önnemo by" och "Folkskolans läsebok" fanns i skolan och fick lånas till vissa lektioner. Detta kunde vara olika i olika kommuner. All ved till skolans kaminer fick eleverna bära in själva.

Ivar

född 1911

Skolminne

När jag var 7 år och skulle börja i skolan till hösten köptes av grannen en damcykel för 10 kronor och jag lärde mig cykla på landsvägen. (Det var krig och inga bilar åkte på vägen). Sadeln på cykeln var nedmonterad i ramen så att jag kunde få sitta och cykla. Vägen till Fjällskärs skola var omkring 3 km. På vintern fick jag gå till skolan.

Tre nysydda rutiga bomullsklänningar fick jag när jag började första klass 1942. Småskolan bestod av 1:a och 2:a klass. Vi var med mig fyra flickor som började i första klass den hösten. Fröken hette Wilma Nygren. Storskolans lärarinna hette Ellen Gustavsson och där läste 3:e och 4:e klass tillsammans. Klass 5 och 6 läste också tillsammans. På frukostrasten åt vi smörgåsar och mjölk eller saft. På vintern varm choklad ur termos. Vi fick sitta i tamburen mellan ytterkläderna och äta om det inte gick att sitta ute. De barn som bodde nära skolan vid Fjällskärs gård kunde ju gå hem och äta.

På rasterna lekte vi kurragömma (dunk), kus, hoppa rep, spela kula, bolla mot vägg, en bollek 12 till 1 med en, två eller tre bollar, brännboll. Någon gymnastiksal fanns inte. Skurlov en dag per termin. Vanlig torrtoalett på gården. Vi fick också kratta och städa hela backen där skolan låg plus lärarinnornas trädgårdstomt, rensa ogräs i deras stenparti där flaggstången stod. I maj 1945, när kriget var slut och det blev fred i Europa, gick alla vi skolbarn ut till flaggstången och hissade flaggan och sjöng Sveriges nationalsång, Du gamla Du fria.

Inte var jag så särskilt begåvad och duktig i skolan, var man det så kunde man sluta den här vanliga lantskolan och börja i realskolan, läroverket eller flickskolan i Nyköping, men det ville inte jag (Det kostade pengar också). Det blev ett sjunde år i folkskolan och det skulle man gå i Bärsta skola. Det var långt dit, vi måste åka tåg, buss eller cykla och gå.

Kerstin

född 1935

Skolminne

Så var det dags att börja skolan. Det första året hade jag en mycket sträng fröken. Jag minns vid ett tillfälle att jag hade slarvat bort min blyertspenna. Jag fick en ny av pappa, men han fick kapa den till samma längd, som den borttappade. Allt för att min fröken inte skulle upptäcka mitt slarv. Däremot hade vi en jättesnäll fröken i andra klass som vi alla avgudade.

Mitt emot på Prästgatan låg vårt varmbadhus. Det var litet och dåligt med små omklädningshytter och uselt tvättrum. Men bassängen tog ändå priset. Den var bara 2 till 3 meter i fyrkant. När en hel skolklass skulle bada så fick vi endast gå ner några i taget. Risken var annars stor att vi fick klättra på varandra. Detta badhus fanns kvar i många år.

Sedan började jag storskolan, som låg på Brunnsgatan och hette Västra folkskolan. Där hade jag samma fröken i 5 år, alltså till och med 7:e klass. Vi hade en annan fröken i gymnastik och ytterligare en i sång. Vår fröken var gammal och vi var hennes sista avgångsklass. Hon var nästan för snäll, så det var en hel del bus i klassen. Då kunde hon höja rösten och säga "larma inte så dant flickor", men det var inte alla gånger vi lydde henne.

Efter det att vi gått ut 7:e klass var det ett års fortsättningsskola och samtidigt gick vi och läste för prästen. Den präst jag hade i konfirmationsundervisningen var en mycket allvarlig man, som man sällan såg le. Han var ju inte så populär bland oss barn. Men när vi fick veta att han flytt från Ryssland, och under flykten förlorat ett barn, förstod vi honom bättre.

Jag hade mycket lätt för mig under hela min skoltid. Min fröken ville att jag skulle söka till läroverket, men se det ville jag inte. Mina föräldrar påverkade mig inte i någon riktning. De sa, att de nog skulle orka med att betala mina kommande skolböcker om jag ville fortsätta i läroverket. Men jag ville fortast möjligt ut och tjäna mina egna pengar. Idag kanske jag undrar om jag valde rätt. Inte för att jag är missnöjd med mitt liv, men jag tror att jag på ett lindrigare sätt kunnat tjäna mina pengar om jag haft en bättre skolunderbyggnad.

Margit

född 1919

Skolminne

Jag är född 1914. Mina föräldrar ägde ett litet jordbruk. Där fanns en häst, några kor, höns och gris, samt lite åker. Far arbetade som snickare tidvis. År 1921 började jag i skolan. Jag hade turen att bo nära skolan. Många barn hade milslång väg att gå. Skolskjuts fanns ju inte på den tiden. Kläderna var heller inte så praktiska. Ofta kunde barnen få sitta med våta kängor hela skoldagen. Flickorna hade inte långbyxor, utan det var kappor och yllestrumpor med strumpeband och livstycke. Skolsalen värmdes upp av en stor vedkamin vid ena kortväggen, så de som satt nära hade varmt och skönt, medan de som satt längre ifrån nog hade ganska kyligt ibland. Fönstren var också stora och dragiga.

Varje skoldag började med morgonbön, så sjöngs en psalm oftast "Din klara sol går åter upp". Första lektionerna på dagen var för det mesta Biblisk historia och räkning. Sedan varierande undervisning som välskrivning, geografi, historia, högläsning, uppsatsskrivning m.m. Vid skrivövningarna hade vi linjerat papper att lägga i skrivboken för att bokstäverna skulle bli jämna och fina och luta åt samma håll. Bläckpenna fick vi börja använda i tredje klass. Psalmverser skulle läras utantill. Skolmat fanns ju inte förstås utan vi hade smörgås och mjölk med oss som vi fick sitta i tamburen och äta.

På rasterna lekte vi olika bollekar, ringlekar, tafatt samt hoppade bock. Gymnastik förekom ibland, då var det höfterfäst och armar uppåt sträck. I fjärde klass började syslöjd för flickorna. Man sydde för hand, hålsöm, knappnål, stickade remsor och virkade grytlappar. Pojkarna hade träslöjd. Skolresor var inte vanliga, men en gång besökte vi Strängnäs Domkyrka. Till examen pyntades skolsalen med syrener och liljekonvaljer, då doftade det sommarlov. På examensdagen kom föräldrarna, mest mammorna, och lyssnade på förhör. Då var det lite pirrigt i magen.

Skolgången var sexårig. Sista året var det fortsättningsskola, som pågick under jullovet. Där fick man lära sig fylla i blanketter, lite om deklaration, riksdagsarbetet m. m. Räkningen ingick också.

Så var det dags för konfirmationsläsning, som pågick ett par dagar i veckan under hösten och våren. Den avslutades i pingsthelgen med förhör och nattvardsgång i kyrkan. Därefter var man redo att träda in i vuxenlivet.

Ragnhild

född 1914

Skolminne

Då jag började gå i Hallsta skola 1925 måste mina föräldrar ro mig över sjön morgon och eftermiddag. Vid Dillbokvarn hade de en flicka som var ett år äldre än jag. Man kom då överrens om att ro skolrodd varannan vecka. Sträckan över sjön var ca 1,5 kilometer. Då mina två yngre systrar började gå i skolan snickrade pappa och morbror Georg till en liten båt för två par åror och vi fick då börja ro själva. Jag var väl elva år då. Båten var lättrodd men ganska rank. Dillbokvarnspojarna döpte den till "likkistan", men vi slog aldrig runt med den. Men nog var det jobbigt många gånger då vågorna gick höga. Värst var det många höstmorgnar då det var tät dimma. Mamma gick med en koskälla och skramlade ute på backen för att vi skulle veta riktningen bättre. Det kan dock vara svårt att höra var ljudet kommer ifrån då man är ute i dimma. Andra svårigheter var på hösten då det lade sig is i vassen där vi skulle iland vid Hallsta brygga. Det var inte lätt att slå sig fram igenom seg höstis.

På våren då isen varken bar eller brast kunde vi få ett extra lov. Nu var det så att i Klövesundet, där bron finns, brukade man vårtid såga upp en ränna i isen så att man kunde ro över. Nu blev jag och mina systrar skickade tidigt på morgnarna för att gå de tre kilometrarna till Kvarnäng, där vår farfar rodde oss över sjön. Vi hade sedan två kilometer att gå fram till skolan. När vi sedan skulle hem var vi ganska rädda att farfar inte skulle höra oss där vi stod och ropade, men han visste ju att vi skulle komma. Den här långa skolvägen kunde vi vissa år få lov att gå någon vecka innan isen gick bort.

Sigvard

född 1910

Skolminne

I augusti 1930 började jag skolan. Vi gick i Arnö gamla folkskola ca 5 km hemifrån. Min lärare hette Margit Schön. Hon var ung, söt och mycket snäll.

Det var en lång väg att gå för nybörjare. Vi var många barn i sällskap. Vi gick 6.30 på morgonen och var hemma vid tretiden på eftermiddagen. Värst var det på vintern med snö och kyla och när regnet öste ner. Regnkläder hade vi ju inga. Matsäcken hade vi med oss: smörgåsar och mjölk, som vi åt sittande i bänkarna i korridoren där våra ytterkläder hängde. Böcker och skolmateriel fick vi betala själva. En skrivbok kostade 15 öre, en blyertspenna 10 öre.

I småskolan läste vi Sörgården och Önnemo av Anna Maria Roos. En gång per år delades gratis kängor ut till de som var fattigast och hade flest syskon. En skohandlare från Nyköping kom och packade upp i gymnastiksalen och så fick vi prova ut rätt storlek.

När jag gick i andra klass 1932, började den fria skoltandvården. Hela klassen fick då åka med fröken till Oxelösund. Vi var jätterädda. Vi hade ju aldrig sett en tandläkare. Det var många tårar som fölls den dagen.

I juni slutade vårterminen. Då var det examen. Skolsalen var pyntad med björkar och på varje skolbänk stod en blombukett. Föräldrarna satt runt väggarna på långbänkar. Så var det förhör, vi skulle visa vad vi lärt oss. Prästen talade och delade ut avgångsbetyg.

Nu väntade ett långt skönt sommarlov. Vi badade, metade, åkte hölass och plockade smultron på strån. På kvällarna gick vi till logen där säden förvarades. Där lärde vi oss att dansa. Vi sjöng och dansade vals, schottis och polka. Vi måste även göra nytta och hjälpa till hemma. Bära ved och vatten, mata hönsen, plocka bär, rensa trädgårdsland och gallra rovor.

Min första cykel fick jag när jag var tolv år. Pappa hade sålt en gris och för de pengarna köpte han en cykel åt mig. Den var av märket "Express" och var svart med ränder i rött och vitt. Vad jag cyklade och så stolt jag var. Den följde mig troget i många år och otaliga är de mil jag åkt på den.

Efter sex år i folkskolan fick jag avgångsbetyg. De sista två åren hade jag en underbar lärarinna, som hette Lydia Thelin. Hon tyckte att jag skulle fortsätta läsa i flickskolan eller läroverket, men inte hade mina föräldrar råd att hålla mig i skola med utgifter för terminsavgifter, läroböcker och resor. Vi bodde ju på landet. Det var en mil till skolan i Nyköping, så till min stora sorg var det bara att sluta läsa.

Wivi

född 1923

